

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย

The Development Model for Cultural Competency of Thai Nursing Students

กมลรจน์ วงษ์จันทร์หาญ*

Kamonroj Wongchanhan

จิตติมา วรรณศรี**

Jitima Wannasri

Received : July 1, 2020

Revised : September 28, 2020

Accepted : December 3, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย มีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาของนักศึกษาพยาบาลไทย ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า 1). สมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ ได้แก่ ด้านความตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านความรู้ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ด้านทักษะในการพยาบาลผู้ที่มีแตกต่างทางวัฒนธรรม ด้านสัมพันธภาพในการดูแลผู้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านปฏิกิริยาตอบสนองต่อผู้รับบริการ และด้านการปกป้องสิทธิของผู้รับบริการ 2). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะฯ ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ประเมินความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ วางแผนการพัฒนาสมรรถนะ ดำเนินการพัฒนาสมรรถนะ และประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะ โดยมีวิธีการพัฒนาสมรรถนะทั้งหมด 14 วิธี วิธีที่สามารถนำไปพัฒนาได้ทุกสมรรถนะ ได้แก่ การเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) 3). ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ของรูปแบบฯ อยู่ในระดับมากที่สุดและมากตามลำดับ

คำสำคัญ: สมรรถนะ / สมรรถนะเชิงวัฒนธรรม / นักศึกษาพยาบาลไทย

*นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Doctor of Education Program Students (Educational Administration) Faculty of Education, Naresuan University

**อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Associate Professor, Faculty of Education, Naresuan University

ABSTRACT

This research mainly aims to develop models for cultural competency for Thai nursing students. The study consisted of 3 steps as follows: The 1st step involved the investigation on cultural competency and its development models for Thai nursing student. The 2nd step focused on creation of development models for cultural competency for Thai nursing students. The 3rd step emphasized the feasibility of application of those development models for cultural competency for Thai nursing students. The research revealed that 1) The cultural competency for Thai nursing students were 6 competencies: cultural diversity realization, cultural diversity knowledge, nursing skills for patient of different culture, relationship in caring patient of different culture, response to service recipient, and protection of rights of service recipient. 2) The process for competency development included 4 steps as follows: evaluate the need of competency development, make competency development plan, implement competency development plan, and evaluate the result of competency development. There were 14 methods applied in competency development. The method that can be developed in all competencies included authentic learning. 3) The suitability and the possibility of development models for cultural competency for Thai nursing students was rated at highest level and the feasibility of the models was rated at high level.

Keywords : Competency / Cultural Competency / Thai Nursing Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การรวมกลุ่มประเทศอาเซียนหรือที่เรียกกันว่าประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ 8 สิงหาคม 2510 ที่ประเทศไทย จึงเกิดเป็นปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกัน ระหว่างประเทศในภูมิภาค ชำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงปลอดภัย ทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกินดีอยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ เสาหลักที่ 1 ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community : ASC) เสาหลักที่ 2 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) และเสาหลักที่ 3 ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) (The Department of ASEAN Affairs, Ministry of foreign affairs, 2013) การศึกษาของประเทศรวมถึงการศึกษาทางการพยาบาลอยู่ในเสาหลักที่ 3 คือ ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) นโยบายหรือวัตถุประสงค์หลักของทั้ง 3 เสาหลักนั้นจะมีความเชื่อมโยงระหว่างกันคือจะส่งผลต่อแผนการดำเนินงานของทั้ง 3 เสาหลักซึ่งก็หมายความว่าถึงทางด้านการศึกษา

วัตถุประสงค์ของเสาหลักที่ 2 คือการทำให้ภูมิภาคนี้มีความมั่นคง มั่งคั่งสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นได้ จุดเน้นในการพัฒนา ได้แก่ การเป็นตลาดฐานการผลิตร่วม จะทำให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ แรงงานฝีมือ เสรี มีการสร้างเสริมขีดความสามารถการแข่งขัน มีการเปิดเสรีการค้าบริการ 4 สาขา คือ e-ASEAN สุขภาพท่องเที่ยว โลจิสติกส์ (The Department of ASEAN Affairs, Ministry of foreign affairs, 2013) และสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้น คือ การทำข้อตกลงยอมรับร่วม (Mutal Recognition Arrangement : MRA) ทำให้ 8 สาขาวิชาชีพ ได้แก่ สาขาวิศวกรรม สาขานักสำรวจ สาขานักบัญชี สาขาสถาปัตยกรรม สาขาบริการท่องเที่ยว สาขาทันตแพทย์ สาขาแพทย์ และสาขาพยาบาล สามารถจดทะเบียนหรือขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศอาเซียนอื่นๆ ข้อตกลงของเสาหลักที่ 2 ส่งผลอย่างชัดเจนต่อการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาไทยรวมทั้ง การศึกษาทางการพยาบาล

ประเทศไทยจึงมีโอกาสเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา (Educational Hub) และเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) เนื่องจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการเปิดเสรี จึงทำให้มีการเคลื่อนย้ายของคนและการเคลื่อนย้ายวิชาชีพได้อย่างอิสระมากขึ้น สังคมไทยจะกลายเป็นสังคมที่มีการอยู่ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม การมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้านต่างๆ ด้านระบบบริการสุขภาพจะมีผู้เข้ารับบริการด้านสุขภาพที่เป็นชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น ความแตกต่างทางเชื้อชาติจะทำให้คนมีรูปแบบการดูแลสุขภาพที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อมีการย้ายถิ่นมักเกิดปัญหาคุณภาพในการดูแลผู้ย้ายถิ่นต่ำเมื่อเทียบกับการดูแลผู้ที่อยู่ในสังคมวัฒนธรรมหลัก เป็นผลมาจากการที่พยาบาลขาดความรู้และทักษะในการดูแลผู้ที่มาจากต่างวัฒนธรรม (Jirwe, Gerrish & Emami, 2010, cited in Songwatthana., 2014)

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่ออนาคตการทำงานของพยาบาลไทยทั้งด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ความมั่นคงในวิชาชีพ จึงต้องสร้างความตระหนัก เตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรสาธารณสุข โดยเฉพาะพยาบาลซึ่งเป็นหนึ่งใน 8 วิชาชีพที่ทำข้อตกลงยอมรับร่วม (Mutal Recognition Arrangement : MRA) ให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาคมอาเซียน สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ คือ ความรู้ ความสามารถ และเจตคติของพยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ที่จะทำให้สามารถปฏิบัติการพยาบาลได้ตามขอบเขตของวิชาชีพได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ เป็นผู้ร่วมงานที่มีประสิทธิภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สภากาพยาบาล (Thailand Nursing and Midwifery Nursing Council, 2013) กำหนดสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพไว้ 8 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านจริยธรรม จรรยาบรรณและกฎหมาย 2) สมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ 4) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ การจัดการ และการพัฒนาคุณภาพ 5) สมรรถนะด้านวิชาการและการวิจัย 6) สมรรถนะด้านการสื่อสารและสัมพันธภาพ 7) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ และ8) สมรรถนะด้านสังคม รายละเอียดของสมรรถนะแต่ละด้านนั้นจะมีกล่าวถึงการมีสมรรถนะในการดูแลให้ตรงกับความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมของผู้รับบริการแทรกอยู่บ้าง แต่ไม่ได้มีการระบุชี้เฉพาะถึงสมรรถนะในการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมไว้ นอกจากนี้สถานศึกษาทางการพยาบาลยัง

ไม่มีรูปแบบการสอนที่เน้นสมรรถนะทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนทั้งหลักสูตร (Siriphan & Songwanthana, 2014)

การพยาบาลเชิงวัฒนธรรม (Cultural Nursing) คือ การปฏิบัติการพยาบาลโดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะ และลักษณะทั่วไปที่เกี่ยวกับความแตกต่างในแง่ต่างๆ ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ พฤติกรรมของบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน และสังคม (Jaruwanno, 2012) การที่จะเป็นพยาบาลผู้ที่สามารถให้การพยาบาลแก่ผู้ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกับตนได้นั้น พยาบาลควรจะได้รับบริการเตรียมความพร้อม คือ มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างเป็นอย่างดี ไลนิงเจอร์ (Leininger, 1997) กล่าวว่า การไม่เข้าใจวัฒนธรรมของผู้รับบริการเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของการดูแลที่มีคุณภาพ เนื่องจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการสื่อสารที่ไม่ใช่เพียงแค่ภาษาที่ต่างกัน แต่ยังรวมถึงภาษาท้องถิ่น สำนวน โทนเสียง การสัมผัส สีหน้า อารมณ์ ร่างกายที่สัมพันธ์กับการสื่อสาร และการสบตา ปัญหาด้านเวลา การปรับตัวเรื่องการพักผ่อน ปัญหาเรื่องความแตกต่างด้านชีววิทยา เช่น โครงสร้างทางสรีระ สัตว์ พฤติกรรมการรับประทานอาหาร เป็นต้น

มีการศึกษาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของพยาบาลวิชาชีพ พบว่าพยาบาลมีความรู้และทักษะบางประการที่จำเป็นในการดูแลผู้รับบริการที่มีความต่างทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับพอใช้ถึงปานกลาง แต่ยังคงพบปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการให้บริการ เช่น การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน ความรู้สึกไม่สบายใจเมื่อต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับคนต่างวัฒนธรรม เป็นต้น (Inpalat, et al., 2016, leamwuthiwattana & Siriphan, 2017, Nawsuwan, et al., 2019) จากสถานการณ์และประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้นแสดงว่าควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของพยาบาล เนื่องจากความเข้าใจในความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมของพยาบาลและผู้รับบริการจะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางบวกในหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกัน การให้บริการทางการพยาบาลที่ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรม (Songwanthana, 2014) เช่นเดียวกับไลนิงเจอร์ (Leininger, 1995) ที่เสนอว่าการพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลเพื่อให้การพยาบาลที่เหมาะสมแก่ผู้รับบริการที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรมนั้น ควรเริ่มส่งเสริมตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาลและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเมื่อจบเป็นพยาบาล ดังนั้นฝ่ายการศึกษาทางการพยาบาลต้องมีการเตรียมตัวรองรับในการผลิตบัณฑิตพยาบาลวิชาชีพและพัฒนาศักยภาพของพยาบาลไทยให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมเพื่อที่จะให้การปฏิบัติการพยาบาลบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ โดยควรจัดให้มีการส่งเสริมตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาพยาบาลและควรมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาของนักศึกษาพยาบาลไทย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม และแนวทางการพัฒนาของนักศึกษาพยาบาลไทย โดยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรม สมรรถนะเชิงวัฒนธรรม และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 6 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้าง (ร่าง)รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย และ นำแบบประเมินตรวจสอบความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาของนักศึกษาพยาบาลไทย ได้แก่ รองคณบดีหรือรองผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาทางการพยาบาลฝ่ายวิชาการ จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประเมินตรวจสอบความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยไปใช้ นำแบบประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยให้ผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล และอาจารย์พยาบาล จำนวน 100 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ประเมินความเป็นไปได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งหมด 4 ชุด ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 รายละเอียดดังนี้

1) ตารางสังเคราะห์เนื้อหา และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม

2) แบบตรวจสอบความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ

3) แบบประเมินความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยไปใช้ เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

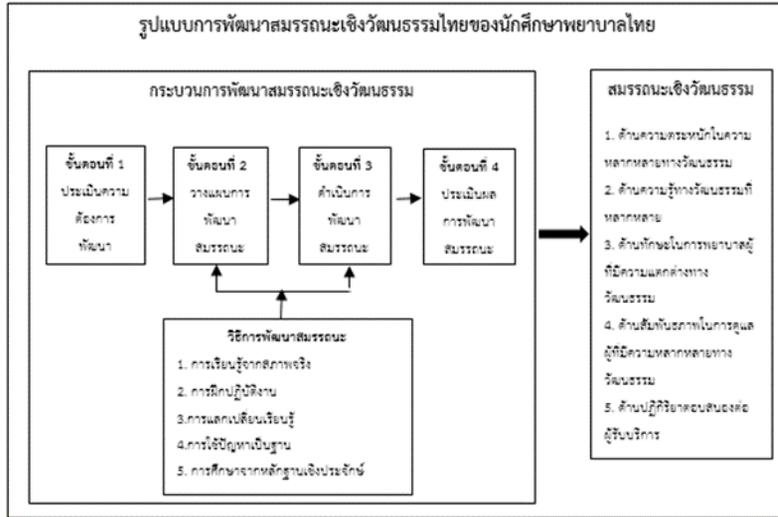
งานวิจัยนี้ได้รับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เลขที่ 105/59 ผู้วิจัยแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือการทำวิจัย รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมโครงการวิจัยจะไม่มีผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่าง คำตอบและข้อมูลทุกอย่างของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับและนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเท่านั้น

ภายหลังได้รับเอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวรถึง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย จากนั้นดำเนินการเก็บ ข้อมูลวิจัย โดยขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ขั้นตอนการประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลกลับทางไปรษณีย์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศมรรถนะเชิงวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาของนักศึกษาพยาบาลไทย สมรรถนะ เชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะเชิง วัฒนธรรม มี 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรม (cultural diversity realization) 2) ความรู้ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย (cultural diversity knowledge) 3) ทักษะใน การพยาบาลผู้ที่มีแตกต่างทางวัฒนธรรม (nursing skills for patient of different culture) 4) ด้าน สัมพันธภาพในการดูแลผู้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (relationship in caring patient of different culture) 5) ด้านปฏิกิริยาตอบสนองต่อผู้รับบริการ (response to service recipient) และ 6) ด้านการปกป้อง สิทธิของผู้รับบริการ (protection of rights of service recipient) องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการพัฒนา สมรรถนะเชิงวัฒนธรรม 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ประเมินความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ 2) วางแผนการ พัฒนาสมรรถนะ 3) ดำเนินการพัฒนาสมรรถนะ และ 4) ประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะ องค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม 14 วิธี ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) 2) การฝึกปฏิบัติงาน (Internship) 3) การศึกษาจากต้นแบบ (Role Model) 4) การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) 5) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) 6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) 7) การสะท้อนคิด (Reflective) 8) การสัมมนา (Seminar) 9) การศึกษาดูงาน (Field trip) 10) การศึกษาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence based learning) 11) การใช้กรณีศึกษา (Case Study) 12) การฝึกอบรม (Training) 13) การฟังบรรยาย (Lecture) และ 14) การมอบหมายงานให้ศึกษา ค้นคว้า (Assignment)

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยและการประเมิน ตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบฯ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง วิธีการที่เหมาะสมในการ พัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยสามารถใช้ได้หลากหลายวิธี โดยพบว่าวิธีการที่สามารถ ใช้พัฒนาได้ทุกสมรรถนะ ได้แก่ การเรียนรู้จากสภาพจริง วิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาหลายสมรรถนะได้แก่ การฝึกปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้ปัญหาเป็นฐาน การศึกษาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ รายละเอียด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย สอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลประจำสถาบันการศึกษาทางการพยาบาล จำนวน 100 คน ที่มีต่อความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยไปใช้ พบว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากโดยภาพรวม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย มีประเด็นสำคัญในการนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

สมรรถนะด้านความรู้ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย จากผลการศึกษาพบว่าควรมีการส่งเสริมสมรรถนะด้านนี้ให้แก่ศึกษาพยาบาลและความรู้ที่ควรเพิ่มเติม ได้แก่ การมีความรู้ในวัฒนธรรมไทย ได้แก่ ภาษาประจำชาติ ค่านิยมอันพึงประสงค์ มีความรู้ในวัฒนธรรมของชนชาติอื่นที่เข้ามารับการรักษาทั้งด้านพฤติกรรมสุขภาพ ค่านิยม มารยาททางสังคม มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพเฉพาะทั้งทางกายภาพ ชีวภาพของบุคคลที่เข้ามารับการรักษา มีความรู้ความเข้าใจในความเชื่อเรื่องการดูแลสุขภาพของผู้รับบริการ มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สิทธิผู้ป่วย มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษาของผู้รับบริการ มีความรู้ในศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การพยาบาลและการดูแลที่ครอบคลุมแก่ผู้รับบริการ เห็นได้ว่าความรู้ที่ควรเพิ่มนั้นสนับสนุนการให้ความสำคัญของความเป็นปัจเจกบุคคล แปลว่านอกจากการให้การพยาบาลตามองค์ความรู้ทางการพยาบาลแล้ว นักศึกษาพยาบาลยังต้องให้การดูแลตามวัฒนธรรมความเชื่อของผู้รับบริการ เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลให้มากขึ้น ดังที่ Campinha-Bacote. (2002) พยาบาลควรมีความรู้ทางวัฒนธรรมและศึกษาความเข้าใจของผู้ป่วยเกี่ยวกับการเจ็บป่วย ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วย ศึกษาการปฏิบัติต่อกันในครอบครัว เพื่อให้การดูแลได้อย่างสอดคล้อง ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (Siriphan & Choodam, 2015) (Jeh-alee & Jeasoh,

2019) ที่พบว่านักศึกษาพยาบาลมีสมรรถนะด้านความรู้ต่ำกว่าด้านอื่นๆ เนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนทางการพยาบาลเน้นเรื่องการดูแลสุขภาพในแง่มุมต่างๆตามหลักวิทยาศาสตร์ ดังนั้นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความรู้ทางวัฒนธรรมจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการให้บริการได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการได้

สมรรถนะด้านการปกป้องสิทธิของผู้รับบริการ หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลต้องมีมนุษยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพในการให้การพยาบาล มีความเอื้ออาทรให้การพยาบาลอย่างเท่าเทียม สามารถเป็นผู้แทนผู้ป่วยในการต่อรองเพื่อรับการรักษายาบาลที่เหมาะสมตามสิทธิ ให้อิสระแก่ผู้รับบริการในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล เคารพการตัดสินใจและให้การพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากที่สุดในการนำสมรรถนะด้านนี้ไปใช้พัฒนานักศึกษาพยาบาลไทย เนื่องจากพยาบาลต้องปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน รวมถึงพิทักษ์สิทธิของผู้รับบริการได้สอดคล้องกับวัฒนธรรมหรือบริบทของผู้รับบริการ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพต่อสมรรถนะการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมของ (Inpalat, et al., 2016) พบว่าสมรรถนะที่พยาบาลวิชาชีพให้ความสำคัญมากที่สุด คือ สมรรถนะด้านจริยธรรมรวมถึงการพิทักษ์สิทธิผู้รับบริการ

วิธีการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย จากผลการวิจัยพบว่าวิธีที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำมาพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทยมีด้วยกัน 14 วิธี สอดคล้องกับ (Prosen, 2015) ที่กล่าวว่าในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมควรมีการเตรียมวิธีการสอนให้หลากหลายและไม่จำเป็นต้องใช้ 1 วิธีต่อ 1 สมรรถนะ โดยวิธีการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) เป็นวิธีที่เหมาะสมในการนำไปพัฒนาสมรรถนะได้ทุกด้าน นอกจากนั้นยังมีวิธีการฝึกปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้ปัญหาเป็นฐาน และการศึกษาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่มีความเหมาะสมเช่นเดียวกัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ (Siriphan & Songwanthana, 2014) ซึ่งกล่าวถึงวิธีการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลพบว่า วิธีการที่จะนำมาพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลสามารถทำได้หลายวิธี การจัดให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสภาพจริงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลได้ดี เช่น การส่งนักศึกษาเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยน ซึ่งสามารถทำได้ทั้งในประเทศ ต่างประเทศ จะช่วยให้นักศึกษาลดการเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง แต่จะเพิ่มความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันการศึกษาทางการพยาบาล ควรพัฒนาหลักสูตรการศึกษาทางการพยาบาลทุกระดับให้เน้นเรื่องสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการดูแลผู้รับบริการ การพัฒนาสมรรถนะสามารถทำได้ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาวิชาทางการพยาบาลและสามารถพัฒนาต่อเนื่องเมื่อเป็นพยาบาลแล้ว

2. ผลการวิจัยได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ การสอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) กับการศึกษาทางการพยาบาล ดังนั้นสถาบันการศึกษาทางการพยาบาลสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรการศึกษาทางการพยาบาล โดยนำสมรรถนะที่ได้จากงานวิจัยไปกำหนดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) และเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดสิ่งที่แต่ละรายวิชาต้องการ/คาดหวังให้นักศึกษาพยาบาลได้รับเมื่อเรียนครบตามเนื้อหาวิชา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกรายวิชา เริ่มตั้งแต่การกำหนดสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในแต่ละชั้นปี เช่น สมรรถนะด้านความตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นสมรรถนะที่ควรพัฒนาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 โดยนำกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ 4 ขั้นตอนมาใช้ เริ่มจากการประเมินความต้องการในการพัฒนา วางแผนการพัฒนาสมรรถนะทั้ง 6 ด้าน ดำเนินการพัฒนาสมรรถนะโดยนำวิธีการที่เหมาะสมกับสมรรถนะด้านนั้นๆมาใช้ จากนั้นจัดให้มีการประเมินสมรรถนะเป็นระยะเพื่อการพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนา โดยการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะไปใช้กับรายวิชาทางการพยาบาล
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม
3. ควรมีการทำวิจัย Systematic review เรื่องวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล
4. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลไทย

References

- Campinha-Bacote, J. (2002). The Process of Cultural Competence in the Delivery of Healthcare Services : A Model of Care. *Journal of Transcultural Nursing*, 13(3), 181-184.
- Inpalat, A., et al. (2016). A Study of Registered Nurses' Opinions on Transcultural Nursing Competencies, Udonthani Hospital. *Journal of Sakon Nakhon Hospital*, 19(2), 1-11.
- Jaruwanno, R. (2012). *Cross Cultural Development : Issues and Trends in Nursing Profession*. (2 nd ed.). Bangkok : Sahaprachaphanit Registered Ordinary Partnership.
- Jeh-alee, H. & Jeasoh, J. (2019). The Transcultural Competency of the Nursing Student, Faculty of Nursing Pattani Campus. *Academic Services Journal, Prince of Songkla University*, 30(2), 148-154.
- Kusoom, W., et al. (2012). *Trends & Issue of Nursing Profession*. (2 nd ed.). Bangkok : Sahaprachaphanit Registered Ordinary Partnership.

- leamwuthiwattana, J. & Siriphan, S. (2017). Cultural Competency of Registered Nurses of Obstetric Department in Naradhiwasrajanagarindra Hospital. **The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health**, 4(3), 14-28.
- Leininger, M. (1995). Teaching Transcultural Nursing in Undergraduate and Graduate Programs. **Journal of Transcultural Nursing**, 6(2), 10-26.
- Leininger, M. (1997). Transcultural Nursing Research to Transform Nursing Education and Practice : 40 Years. **Journal of Nursing Scholarship**, 29(4), 341-347.
- Nawsuwan, K., et al. (2019). Cultural Competences of Registered Nurses under Nursing Workforce Increase Project for Southern Border Provinces. **Region 11 Medical Journal**, 33(3), 517-528.
- Prosen, M. (2015). Introducing Transcultural Nursing Education: Implementation of Transcultural Nursing in the Postgraduate Nursing Curriculum. **Procedia Social and Behavioral Sciences**, 174, 149-155.
- Siriphan, S. & Songwanthana, P. (2014). Teaching methods for Enhancing Cultural Competency of Nursing Students Based on Theoretical Concepts of Campinha-Bacote. **Princess of Naradhiwas University Journal**, 6(1), 146-157.
- Siriphan, S. & Choodam, S. (2015). A Development of an Instructional Model Emphasizing Cultural Competency of Nursing Students for Antenatal care in Three Southern Border Provinces of Thailand. **Nursing Journal of the Ministry of Public Health**, 25(1), 54-69.
- Songwatthana, P. (2014). Nursing Research Across Cultures: Research Concepts and Issues. **Thai Journal of Nursing Council**, 29(4). 5-21.
- Thailand Nursing and Midwifery Nursing Council. (2013). **Competencies of Registered Nurses**. (2 nd ed.). Bangkok : Siriyod Printing.
- The Department of ASEAN Affairs, Ministry of Foreign Affairs. (2013). **ASEAN Mini Book**. (3 rd ed.). Bangkok : Page Maker Co.,Ltd.